

2021

Sborník 47. ročníku trampské literární soutěže

NIČ NOVÉ POD SLNKOM

Zubaté marcové slnko svietilo na rušnú stavbu. Blýskalo sa na tesárskych sekerách a občas aj v očiach sústredených remeselníkov. Pravidelné údery hrubovačiek a toporov len občas prerušila nadávka alebo bujarý smiech. V jarnom povetrí sa dokonca niesli úryvky piesní a strácali sa kdesi v krajine. Prvý hlas však spieval prikresávaný smrek. Čerstvé drevo plné vody krásne zvonilo a vo vzduchu zanechávalo vôňu živice. Keď ho dokrešú, poslúži ako posledná chýbajúca krokva. A bude sa môcť šindľovať.

„Máme ďalší objav!“ ozvalo sa niekde spod nedokončenej strechy. Za chvíľu vlasatú a od sadzí zašpinenú postavu vyplula drevenička na dvor. Robota razom odpadla každému od ruky a partia tesárov sa zhrkla ako na povel. „Myslím, že sa nám týmto drevenička odmenila za to, že ju tak pekne rekonštruujeme. Bola skrytá v podkroví, za podlomenicou.“ Začiernené ruky odkryli sklenú fľašku, plnú čirej tekutiny. Tam, kde bola najširšia, bolo vyryté slnko. Ozvalo sa zborové Ó a zvedavé ruky sa začaly natahovať po jej hrdle. „Kuš! Vyčkajte do večera a marš robiť!“

Zobúdzam sa v lese. Na zimu a na priveľa svetla. Čo je v podstate úplne normálna čundrácka rutina v období od jesene do jari... Lenže nič akosi nepasuje. Batoch mám na chrbte, predpokladám, že so spacákom stále zbaleným vnútri a na hrud' si ako v posmrtnom křči pritiskam otvorenú fľašku. Vyzerá, že po vzore staničných alkáčov nevyšla na zmar ani kvapka. Podľa vône a tvaru tipujem tú archívnu rožovku, ale môj žalúdok rezolútne povedal nie akémukoľvek ochutnávaniu. To je prvá indícia. Ďalšia by mohla byť tá boľavá hlava a akýsi zahmlený pohľad na svet. A hlavne na včerajšie dianie.

Vstávam na vratké nohy a beriem bágel. Z boku sú pripevnené dve tesárske sekery a podľa váhy a štrngania je vnútri aj zvyšok náradia. Tým pádom mám zbalené naozaj všetko a cesta na hrebeň je preto zážitkom, ale výhľad to vynahradzuje. Krajinu podo mnou tvoria lúky s roztrúsenými stavbami. Obielené domky so slamenými strechami, z ktorých stúpa dym do

modravej oblohy, prevoniavajúc svieži jarný vzduch. Zrubové stodoly, dobytok roztratený po úbočiach. Na náprotivšom kopci pod dvoma mohutnými lipami hrá farbami drevený kríž. Podpoľanie. Štolianske lazy. Náhle mi prebleskol hlavou útržok včerajšieho večera.

Preplnená kuchynka, vydýchaný vzduch, vôňa piva a hrianok, pečúcich sa na železnej platni murovanej pece. Okolo zhráknutá partia kamarátov, dreveničiarov. Po náročných dňoch kresania, protézovania trámov, pílenia a hobľovania vládla rozpustilá atmosféra. Miešali sa akademické debaty o ľudovej architektúre s primitívnym humorom, maskáčové vzory s ľudovým ornamentom, folkové pesničky s punkom, pivo s pálenkou.

„Veď my sme skoro zabudli!“

„Na čo?“

„Predsa na tú fľašu.“ O chvíľu sa ozvalo cinkanie pripravovaných poldecákov. Zastavil sa monotónny šuchot kolovrátku aj zvonivý hlas brúsenej sekery, nedokončená lyžička klepla o stôl a ihla zostala na chvíľu nečinne zapichnutá do rozrobeného kožuchu.

„Myslíte, že je to tvrdé?“

„Svätená voda to hádam nebude, tá zväčša nerobí také retiazky.“

„Budeme ju vôbec piť? Taká stará vec má predsa isto hodnotu.“

„Samozrejme. Myslím, že by sme urazili pôvodných majiteľov, kebyže si nedáme.“

Ruky sa chopili kalíškov a započali tak vekmi nezmenený rituál.

„Na zdravie!“

„Na Heliosa Schavalda!“

„A na všetkých tulákov!“

No, to mnohé vysvetľuje. Teda, nie to, prečo ma túlavé topánky v noci zaviedli s pobaleným ruksakom do lesa. Vytočil ma niekto natoľko, že bolo lepšie vypadnúť von? Alebo ma zlákali jarné lesy na spoločne strávenú noc? Nebolo by to prvýkrát. Ale isto to vysvetľuje to búšenie v spánkoch. Ako keby partia kamenárov trénovala na mojej hlave výrobu náhrobkov. Alebo partia tesárov kresala trám. A naozaj. Nebolo to len v mojej hlave – kopcovitým terénom sa ozývajú záseky sekerou. Rýchlo pátram pohľadom po stavaniach a nachádzam dom s nedokončeným krovom, s malými ľudkami trúsiacimi sa okolo, krešúcimi veľký smrek. Do čerta, ja sa váľam

pol dňa s opicou kdesi v lese a oni už isto od rána makajú. Rýchlym krokom sa brodím trávou a kanady sa blýskajú rosou.

Zubaté marcové slnko svieti na rušnú stavbu. Blýska sa na tesárskych sekerách a občas aj v očiach sústredených remeselníkov. Pravidelné údery hrubovačiek a toporov len občas preruší nadávka alebo bujarý smiech. V jarnom povetrí sa dokonca nesú úryvky piesní a strácajú sa kdesi v krajine. Prvý hlas však spieva prikresávaný smrek. Čerstvé drevo plné vody krásne zvoní a vo vzduchu zanecháva vôňu živice. Keď ho dokrešú, poslúži ako posledná chýbajúca krokva. A bude sa môcť šindľovať.

Už z diaľky vidím, že tváre remeselníkov nespoznávam. Žeby v rámci workshopu prišli pomôcť noví ľudia?

„Zdravíčko!“ Robota na moment zastala. A všetky pohľady si ma akosi nedôverčivo premeriavajú. Veru, v džínoch a ihličkových maskáčoch príliš nezapadám medzi tie krásne pracovné kroje.

„Pán boh daj. Ty si z partie tých pokrývačov?“ pýta sa šľachovitý mužík s kečkami. Pokrývačov?! Ďalší útržok včerajška mi zarezonoval v hlave.

„...no a v tom sčítaní ľudu z roku 1869 z Ponickéj huty bol týpek, čo sa volal Helios Schavald a ako povolanie mal napísané, a to sa podrž, pokrývač, tulák, alkoholik. Ale to už aký spiťo človek musel byť, aby ho ešte aj v 19. storočí označili za alkoholika?“

*„To je pekné remeslo. Myslím, že tak by sme vtedy skončili všetci.“
Kuchynkou sa ozval pripitý smiech.*

„Nevymýšľaj, veď vy všetci ste tu vystaraní: kušnier, tesár, rektor. A vidíš, ako sme dopadli my, tuláci. A to si zober, ako na hovno sa vtedy muselo vandrovať. Žiadne páperové spacáky, karimatky, ani merino spodky.“

„To sme nemali ani za komančov, a tu sme. Čo ma desí viacej je, že si vtedy nemohli zahrať Hoboes.“

„Tak si zahrajme aspoň my. Ale ešte predtým nalej a pripime si na toho vandráka.“

„Tak ideš robiť, či tu v tom hrdom kroji budeš iba stáť?“

„Idem, idem. Šindľovať treba?“ Rýchlo si vyberám pobíjačku. Zdá sa, že ani noc vonku jej neublížila. Na nabrúsenom ostrí sa odráža silueta

prikyvujúceho kečkára.

„Vieš to?“ Tentokrát je rada na mne s pritakaním a o chvíľu sa už driapem po streche.

*Surovô drevo, horký dym,
vandrovať by som, neni s kým.*

*Keď ja cez horu pôjdem,
čo ja tam jesti budem?
Jesto tam šišky smrekovie,
ako pečienky bravčovie.*

*Keď ja cez horu pôjdem,
de ja tam spati budem?
Jesto tam lúčka zelená,
ako perina z páperia.*

*Keď ja cez horu pôjdem,
čo ja tam piti budem?
Jesto tam voda v kol'aji,
ako vinečko v Tokaji.*

Do taktu, ktorý udáva tempo zatĺkania klincov, sa vplieta spev. Robota ide od ruky a dobre sa pri nej triežvie. Štiepaných šindľov na streche pribúda. Dokonca pri tom chlapi stíhajú aj žartovať, podaktorí s fajkou akoby prilepenou do jedného kútiku úst.

„Mišo, poď sem, ty paskuda! Veď si zabudol vročenie dorobiť, rok vyryť! Gazda by ti uši odtrhli keby zbadali.“ Chlapi div od smiechu nepadajú zo strechy. Všetci sa hrnú do izby. A ozaj. V stropnom tráme je úhľadne vyryté:

S POMOCI BOŽEJ VYSTAVIL PAVOL HRONČEK DŇA 14. MARCA

Rok chýba. Po chrbte mi behajú zimomriavky. Ale veď to vročenie ešte včera bolo kompletné. To krásne vročenie, ktoré nás primälo rekonštruovať túto drevenicu. Obraciam pohľad do kúta izby, ktorý bol ešte predchádzajúci deň prelezený hnilobou. Miesto toho tam bolo pekné, neporušené drevo. Oslovený Mišo berie do ruky rydlo a púšťa sa do roboty. Takto dolu hlavou sa to ozaj robí zle. Kúsky dreva mu padajú do očí,

odkrvené ruky bolia. Zvyšok tesárskej partie sa mu smeje, tľapkajú ho po chrbte.

„Dúfam, že doma svoju robotu dorábaš, inak musí byť tvoja Julka veľmi nespokojná!“ A drevenica sa opäť otriasa smiechom. Ale mne veru veselo nie je. Pozerám najskôr na chlapov, poobliekaných v košeliach z bieleho plátna, širokých gätoch, pracovných kožuchoch, so zmesou prapodivných klobúkov na hlavách. *To nemôže byť pravda.* Slamené strechy, po ktorých už niet v Podpoľaní ani chýru, rozostavaná drevenica z roku 1850, ktorú temer o dvesto rokov budú rekonštruovať, autentické kroje, dokonca kované klince... Potom mi pohľad kľže po kostrbatom vročení. Už vidno celý rok. 1850. Ten istý, aký tam bol včera, avšak ozdobné číslice chýbajú, ani malý krížik uprostred nuly nevidno. Tiež teraz nie je zatretý vrstvou vápna, zaprášený, prekrytý pavučinami, ale čerstvo vyrytý, svietiaci z nového trámu. Toto je ten moment kedy sa normálne človek prebudí zo sna. Ale mne sa nič také nedeje. Stále okolo mňa stoja ľudia, ktorý sú v mojej súčasnosti nejakých 130 rokov mŕtvi.

Bežím k batohu. Fľašku s rožovkou z neho doslova vytrhávam. Ak sa mi ňou podarilo prestrebať sa do 19. storočia, musí to ísť aj naspäť. Pijem plnými dúškami, žalúdok protestuje. Po niekoľkých hltoch zhlboka dýcham. Nič sa však nemení. Ani drevenica, ani krajina okolo mňa. Dokonca ani výška hladiny. Ako keby si z pálenky od jej nálezu nik nevypil.

Potácam sa naspäť do domu. Mišo sa stále morduje s vročením, ostatní sa uchechtávajú. Stále to nevyzerá tak, akoby malo, ako si ja pamätám – z budúcnosti.

Idem k nemu. Vymieňam fľašu za rydlo. Ne protestuje. A kým pálenka stihne obehnúť celú izbu, vročenie je hotové. Aj s krížikom uprostred nuly.

„A teba ako volajú?“ Otázka patrila mne. Je pravda, že sme sa akosi celý deň nedostali k predstavovaniu. Čo mám povedať? Ak som naozaj v roku 1850, s civilným menom tu neobstojím, s prezývkou rovnako. A čo mám vlastne robiť, ja, privandrovalec? V 19. storočí, kde rodina a rodný dom znamenali väčšinu života, kde sociálne väzby boli základom prežitia? Naraz sa mi v mysli vynoril včerajší večer.

„...pokrývač, tulák, alkoholik.“

„Heliosa Schavalda poznáš? Nie? Tak to som ja.“

Na večer chlapi poodchádzali. Zostala tu len drevenica a ja. S prvou pokrytou strechou za mnou a paradoxne spacákom, karimatkou a merino trenkami v ruksaku. Už zostáva len posledná povinnosť tohto dňa. Rebríkom leziem do podkrovia a fľašku schovávam za podlomenicu. História sa musí opakovať.

1. miesto – Próza do 23 let + Malý Trapsavec Zuzana Števková – Zápalka (Nitra)